

http://www.realexperts.pl/prawo/akt/id/979/t/ustawa_z_dnia_8_lipca_2005_r_o_realizacji_prawa_do_%20rekompensaty_z_tytulu_pozostawienia_nieruchomosc.html. – Назва з екрана.

17. Зашкільняк Л. Наслідки депортацій українців і поляків у 1944–1946 рр. / Л. Зашкільняк // Науковий вісник Чернівецького університету. – Вип. 272 : Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці, 2005. – С. 149–156.
18. Макар Ю. І. Акція «Вісла»: характер та наслідки для українців Польщі / Ю. І. Макар // Українська діаспора. – К. ; Чикаго, 1997. – Ч. 10. – С. 8–21.; Н. Стецюк, ; І. Цепенда.
19. Панаріна О. Польсько-німецькі відносини в контексті європейських інтеграційних процесів [текст] : автореф. Дис.. к. пол. наук : 23.00.04 / КНУ ім. Т. Шевченка. – К.: 2011. – 21 с.
20. Сергійчук В. Протидія поляків депортаціям з України (1944–1946 рр.) / В. Сергійчук // Депортації українців та поляків. Кінець 1939 – початок 1950-х років (до 50-річчя акції «Вісла»). – Львів, 1998. – С. 29–32.;
21. Трохимчук С., Горська Н. Польсько-німецьке примирення та співпраця в контексті європейської інтеграції. / С. , Н. Горська.. – Львів: 2002, – 96 с.
22. Цепенда І. Українсько-польські відносини 40—50-х років XX століття: етно-політичний аналіз / І.Цепенда. – К., 2009. – 387 с.

References

17. Zashkilniak L. Naslidky deportatsii ukrainsiv i poliakov u 1944–1946 rr. / L. Zashkilniak // Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. – Vyp. 272 : Istoriia. Politychni nauky. Mizhnarodni vidnosyny. – Chernivtsi, 2005. – S. 149–156.
18. Makar Yu. I. Aktsiia «Visla»: kharakter ta naslidky dlia ukrainsiv Polshchi / Yu. I. Makar // Ukrainska diaspora. – K. ; Chykhah, 1997. – Ch. 10. – S. 8–21.; N. Stetsiuk, ; I. Tsependa.
19. Panarina O. Polsko-nimetski vidnosyny v konteksti yevropeiskyykh intehtatsiinykh protsesiv [tekst] : avtoref. Dys.. k. pol.. nauk : 23.00.04 / KNU im. T. Shevchenka. – K.: 2011. – 21 s.
20. Serhiichuk V. Protydiia poliakov deportatsiiam z Ukrainy (1944–1946 rr.) / V. Serhiichuk // Deportatsii ukrainsiv ta poliakov. Kinets 1939 – pochatok 1950-kh rokiv (do 50-richchia aktsii «Visla»). – Lviv, 1998. – S. 29–32.;
21. Trokhymchuk S., Horska N. Polsko-nimetske prymyrennia ta spivpratsia v konteksti yevropeiskoi intehtatsii. / S. , N. Horska.. – Lviv: 2002, – 96 s.
22. Tsependa I. Ukrainsko-polski vidnosyny 40—50-kh rokiv XX stolittia: etno-politychnyi analiz / I.Tsependa. – K., 2009. – 387 s.

The research is dedicated the question of using the problem of postwar displacement of Germanys people in political discourse between Poland and Germany. After II WW, the structure of international relations was based on Yalta-Potsdam system. According to main views of that times, the Region of Central East Europe and states in this region should be based on the doctrine one nation. That led to disagreements in historical policy in Poland-Germany mutual relations.

Keywords: *emigration, Poland-Germany relations, historical policy, memory policy, Federation of Expellees.*

УДК 327.82(474.5)+303.442.4–001.85

ББК 66.4(4Літ) : 66.0

Віктор Гаранко

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЛИТВИ У ЛИТОВСЬКІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ПОЛІТОЛОГІЇ

Стаття висвітлює сучасний стан вивченості актуальних проблем зовнішньої політики Литви у литовській та зарубіжній політології. Предметом розгляду є передусім фахові часописи останніх років з публікаціями по цій тематиці. Найбільш повно висвітлені: вплив «російського фактору», питання безпеки, передусім енергетичної, методологія та засоби реалізації зовнішньої політики. Стосунки зі

східними сусідами Литви – Білоруссю та Україною так само відбиті у кількох публікаціях. Але висновок такий, що у ЗМІ цей напрям зовнішньої політики користується значно більшою увагою експертів та журналістів.

Ключові слова: зовнішня політика Литви, політологічні дослідження, наукові часописи, енергетична безпека, литовсько-білоруські відносини, литовсько-українські відносини, зовнішня політика Російської Федерації.

Постановка проблеми. Саморефлексія у політичній науці переслідує подвійну мету. У пізнавальному відношенні мова йде про періодичний моніторинг напрацювань щодо, як у даному випадку, певного тематичного поля зовнішньої політики Литви. А ось практичний зріз зачіпає функціональні аспекти політології, котра націлюється на вироблення раціональних наукових основ зовнішньої політики держави у сучасному мінливому світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цілісний і репрезентативний розгляд напрацювань литовських та зарубіжних експертів і науковців, котрі досліджують різні аспекти теорії і практики зовнішньої політики Литви наразі у нас відсутній. Загальну обізнаність вітчизняного наукового загалу зі станом справ у цьому інформаційному сегменті, окрім публікацій у ЗМІ, формують лише відповідні розділи дисертаційних проєктів, присвячених зовнішній політиці Литви, її євроінтеграційному та євроатлантичному досвідові, а також литовсько-українським відносинам. Найбільш повними є відповідні огляди в ряді дисертацій, зокрема – Діани Аракелян (Київський національний у-т ім. Т. Шевченка) «Зовнішня політика країн Балтії в контексті розширення ЄС та НАТО» [1]. У дисертації С. Божка (той самий ун-т) представлено становлення та складові системи безпеки і співробітництва в регіоні Балтики, а також показано його місце у політиці [4]. Українсько-литовські взаємини у політичній та культурній сферах до 2011 р. досліджені І. Туряницею (Ужгородський національний у-т). Важливим є висновок дослідниці, що на сьогодні їх можна ставити за приклад як таких, що збудовані на взаємному збалансуванні інтересів [10]. Але у всіх випадках огляд литовських та зарубіжних наукових напрацювань по проблематиці зовнішньої політики Литви є фрагментарним і неповним.

Маючи за мету представити оцінки напрацюванням щодо парадигмальних основ та конкретних зовнішньополітичних заходів Литви у контексті її стосунків з Росією, Білоруссю та Україною ми прагнутимем класифікувати їх за критерієм тематичної спрямованості і, таким чином, виділити пріоритетні аспекти, на котрих фокусується увага фахівців. Виявлені при цьому смислові лакуни, наші власні погляди та оцінки, а також прагнення використати теоретичний і практичний досвід для подальших наукових студій та при виробленні і реалізації конкретних завдань, що стоять перед зовнішньою політикою України зумовлюватимуть дослідницький підхід, котрий представлений у даній статті.

Актуальність дослідження. Безсумнівний інтерес для нас складає не тільки досвід Литви у вирішенні тих зовнішньополітичних завдань, котрі стояли у свій час перед цією країною на її шляху «до Європи». Важливою є також належна обізнаність зі спрямованістю політологічних студій в Литві і засобами реагування литовського суспільствознавства на запит щодо фахового вивчення та розробки наукових рекомендацій у розв'язанні проблем безпеки, складних відносин з Росією та Білорусією, а також реагування на інші зовнішньополітичні виклики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Балтійські політичні еліти ще у 1-й пол. 1990-х рр. разом з лідерами інших країн ЦСЄ проголосили вступ у ЄС головною метою зовнішньої політики і запорукою безпеки, поставивши це завдання у центр своїх політичних рішень, як наголошує дослідниця з Ін-ту Східної і Центральної Європи У-ту Фрібура (Швейцарія) Магдалена Сольська [42, р. 1089]. З висоти пройденого ми розуміємо, що тодішні «нейтралістські» заяви литовських політиків мали радше

риторичне звучання і були пов'язані з доречною обережністю на час виведення російських військових контингентів. «Повернення до Європи» як кардинальний вектор зовнішньої політики, спиралось на волю литовського суспільства та його ментальних уявлень про свою ідентичність. Подібно іншим державам, які стали незалежними після «холодної війни», Литва мала подвійну мету: «повернення до Європи» та повернення до себе, тобто переосмислення пригніченої національної специфіки. Як Європа, так і нація були протилежностями до радянського гніту, як відзначали представники Копенгагенської школи дослідження міжнародних відносин Баррі Бузан та Оле Вевер [13, р. 365]. На відміну від країн Заходу, – зазначила докторант Ін-ту державної політики та управління Каунаського технологічного у-ту Солвейга Інокайтіте-Шмагар'єне, – пострадянські уявлення про Європу у країнах ЦСЄ мали не інституційно-політичну, а цивілізаційно-культурницьку спрямованість. Інтеграція в ЄС сприймалася як можливість відійти від важкого минулого, встановити демократію та забезпечити функціонування ринкової економіки [22, р. 92-93]. А на доповнення відзначимо, що модус позиціонування себе на політичній мапі ЦСЄ мав для Литви не абстрактне, а цілком практичне значення: або мала держави з «сірої зони» на теренах колишньої комуністичної системи, або поважний учасник простору євроатлантичної спільноти.

Політична наука в балтійських країнах навіть після вступу до ЄС і НАТО була далека від самозаспокоєності і фахівці продовжували уважно відстежувати тенденції і нові виклики та шукати відповіді на посталі питання. Завідувач кафедри політології, директор Ін-ту соціальних та політичних досліджень Латвійського у-ту професор Жанета Озолія поділила ці проблеми на дві групи: 1) Реформи, які відбувалися в ЄС у зв'язку з адаптацією до умов розширення Союзу. 2) Здатність самих країн Балтії поратися із набутим членством в ЄС без втрати темпу та бачення цілей. Накопичений ними досвід, на думку дослідниці, сприяє кращому розумінню складності демократичного переходу і може бути ретрансльований країнам, які все ще шукають свою модернізовану модель державності та національної ідентичності [38, р. 3].

Найвідомішим знавцем проблем литовської ідентичності і в історичному та культурно-цивілізаційному, і в політологічному сенсах є філософ та соціолог, професор філософського ф-ту Вільнюського у-ту Зенонас Норкус. Амбітні цілі, представлені в його роботі «Про Балтійську Словенію та Адріатичну Литву: квалітативний порівняльний аналіз закономірностей посткомуністичної трансформації» (2012) передбачають не менше, аніж розробку емпірично обґрунтованої теорії посткомуністичної трансформації, яка б розкривала базисні умови для її успіху чи невдачі в кожній конкретній країні. Рецензентка роботи ст. наук. співробітник Національного дослідного ун-ту «Вища школа економіки» (м. Москва) Маргарита Фабрикант акцентувала увагу на тому, що Норкус трактує модернізацію країн ЦСЄ, зокрема порівнюваних ним Литви та Словенії, не як перехід для досягнення певного кінцевого пункту, а як втечу від катастрофічних наслідків комунізму [19, р. 150]. Мусимо відзначити, що ця праця містить чимало матеріалу і узагальнень, котрі варто би використати для дослідження причин заповільненої і болісної посткомуністичної трансформації України. Одна з останніх, перекладена й українською, капітальних робіт цього автора, стосується Великого князівства Литовського (ВКЛ), котре З. Норкус визначив як патримоніальну імперію, що прагнула охопити всі землі Давньоруської держави. А перспектива Вільна як другого Києва певний час розглядалась як реальна альтернатива зреалізованому імперському проєкту Москви як третього Рима. ВКЛ стало колискою трьох модерних народів, відігравши в історії регіону роль, сумірну з тією, яка у Західній Європі випала Франкській імперії [6]. Поважний дослідник, серед

іншого, актуалізує свою тему досвідом сучасної євроінтеграції, так само як і передуючих їй проектів європейської спільноти в минулому від часів Риму і до концепції Пан'європи [7, с. 103]. А історичний образ ВКЛ використовується і в Україні для доведення європейських контекстів її минулого.

Феномен і можливості малих держав-неофітів на «передовій» Євросоюзу щодо їхніх географічних переваг у зовнішній політиці ЄС досліджується у статті професора кафедри політичних наук Латвійського у-ту Гунти Пасторе. Авторка, порівнявши приклади Кіпру, Естонії, Латвії, Литви, Мальти та Словенії, стверджує, що успіх їхньої участі у спільних європейських стратегіях був змішаним, але переваги у суверенній політиці через можливості, що дає ЄС, були помітні [39, р. 67]. А такі ініціативи, як «Північний вимір», або «Східне партнерство» («СхП») дають малим державам, зокрема країнам Балтії, додаткові можливості для реалізації своїх інтересів та збільшення їхнього впливу [39, р. 68]. Відомий фахівець у сфері регіоналістики, дипломат та політолог, професор ф-ту політичних наук та дипломатії У-ту Вітаутаса Великого у Каунасі (УВБК) Міндаугас Юркінас слушно вказав, що регіональні ідентичності, залишаються недостатньо дослідженими, і три балтійські країни ще не вписані у загальноприйняті теоретико-методологічні конструкти. Тому важливо знати, які образи регіональної ідентичності є найважливішими, а також чи фігурує Балтійський субрегіон у свідомості провідних політиків як ментально-географічна мотивація. Дослідник стверджує що регіони можуть бути «винайдені» як уявна конструкція. Будівництво політичного регіону не обов'язково повинно бути сумісним, наприклад, з економічними, культурними та іншими зрізами [27, р. 225]. Від себе додамо, що в цілому погоджуючись з цими судженнями, ми повинні мати на увазі цілісність системи, що виключає критичну протирічивість у взаємодії її компонентів.

Той dokonаний факт, що суспільні реалії відрізняються від ідеальних моделей, має своїм доказом ситуацію у відносинах Литви з Польщею. Обидві країни є членами Євросоюзу і взяли на себе зобов'язання поважати суверенітет і національно-культурну специфіку своїх партнерів, гарантувати права національних меншин тощо. Але відносини між обома країнами з демократичними політичними режимами далеко не безхмарні, що відбивається у періодичних спалахах напруження в політичній риторичі, проявах воєн пам'яті тощо. З огляду на цей факт вже й не дивним виглядає далеко не гармонійний характер відносин Литви з РФ. Польсько-литовське примирення – непростий процес, як констатує Вайда Гінейкіте (Інститут міжнародних відносин і політичних наук Вільнюського у-ту (ІМВПН ВУ)). Обидві сторони зазнали труднощів у своїй історії, іноді вони провокують їх і сьогодні. Але відданість загальнолюдським цінностям та пошук істини й, звичайно ж, рішучість повинні сприяти завершенню протистояння, що веде в нікуди [21, с. 71].

Що стосується позицій російської політичної науки, котрі часто віддзеркалюють «істину», завдану звище владою, то курс балтійських держав на вступ до ЄС і НАТО трактувався як неоімперський американський задум, котрий був складовою мети по формуванню нового міжнародного порядку під переважним впливом США. З сарказмом пишеться, що Америка «відповідно до своєї історичної місії і призначення» принесе «світло демократії» в колишні соціалістичні країни і зможе виховати з молодих демократичних режимів своїх партнерів у світовій політиці [3, с. 386]. Відомі міжнародники Олексій Богатуров та Віктор Аверков відзначали, що насправді, на їхню думку, йшлося про трансформування країн Східної Європи і колишнього СРСР за усередненою демократичною моделлю і про перетворення «посткомуністичного» простору у «стратегічний резерв» з опорою на Сполучені Штати. «Розширення демократії» мало б означати, як висловилися ці автори, включення колишніх східноєвропейських союзників СРСР до складу НАТО [3, с. 372-373]. Малися на увазі також, зрозуміло, і країни Балтії.

Недружні випадки Москви на адресу держав Балтії і її постійне роздратування їхнім власним, без огляду на Схід зовнішньополітичним курсом були загальновідомими. Захід хвилювала ця неясність ставлення до прибалтійських республік. Визнаючи їхню незалежність і не змушуючи їх до членства в СНД, навіть демократичні російські лідери, як слушно підмітив Зб. Бжезинський, періодично вдавалися до погроз для того, щоб домогтися кращого ставлення до великих громад російських колоністів, яких зумисне було поселено в цих країнах у сталінські роки [2, с. 103]. Утім, ця проблема мала й інклюзивні контексти. «Балтійські росіяни» в 1990-х рр. розглядалися як одна з чужорідних демографічних та політично ворожих мас, котра затримує успіх регіональної євроцентризаци. Але у тому якраз і сенс, підкреслила професор кафедри культури та літератури Латвійського у-ту Ірина Новікова, що образ ослабленої, люмпенізованої маси «совка», разом із зображенням загрози з боку Росії були активовані у якості імагологічного інструменту політики ідентичності. Культурні аспекти політики пам'яті були сформульовані як сукупність історичних колективних свідчень політичної легітимності в епізодах конфронтації з Росією після 1991 р., а також встановлення «кордону-конструкції» з радянськими «реліктами» в проектах пострадянського відновлення нації [37, р. 1].

Як зазначає Мانتас Мартішюс, доцент Ін-ту журналістики Вільнюського у-ту, «геополітичні візії Росії охоплюють екзистенціальний регіон, який включає Балтію подібно Співдружності незалежних держав (СНД)» [35, с. 137]. Евфемізм «ближнє зарубіжжя» перетворився в есенційне формулювання для виправдання політики, яка наголошувала на потребі реконструювати життєздатну структуру з Москвою як центром прийняття рішень у геополітичному просторі, колись окупованому Радянським Союзом [2, с. 105-106]. Узагалі Росія, за словами Гедрюса Чеснакаса (ф-т політичних наук та дипломатії УВВК), є центром тяжіння досліджень експертів з міжнародних відносин Литви і нині, і, як прогнозується, і надалі [14, с. 175]. Стратегія Росії у відносинах з Литвою, Латвією та Естонією визначається ставленням до них, як до «колишніх попутників», як зазначив докторант Ін-ту журналістики Вільнюського у-ту Віктор Денисенко. Ця стратегія використовується не тільки для країн Балтії, але щодо усіх, де Росія прагне зберегти свій вплив. Вона є проявом агресивної пострадянської стилістичної політики, котра взаємодіє з новими концепціями, наприклад – «Русского мира», котрий за задумами повинен охоплювати різні країни за критерієм наявності носіїв російської мови та «євразійською доктриною», котра виставляється у якості цивілізаційної альтернативи Західній Європі. Прагнення до втілення в життя концептуальних засад такої політики відображає прямий інтерес Росії до збереження свого впливу на пострадянському просторі незважаючи на зміни останніх часів [18, с. 106]. Магістрант ІМВПН ВУ Маріюс Антонович акцентував увагу на конфліктності відносин Росії з країнами ЄС, зокрема з Великобританією та країнами Балтії. Вона прагне використати розбіжності у ЄС, оскільки проросійська позиція деяких країн викликала жорстку реакцію з боку тих, хто мав погані відносини з Росією. Серед інструментів російської політики – дипломатичний тиск, торгові ембарго, перенаправлення транспортних потоків та перегляд нафтогазових контрактів [11, р. 11, 24].

Серйозну заявку на теоретичне узагальнення по проблемі російської пропаганди у країнах Балтії через призму «захисту прав» співвітчизників зробила Олександра Кучіньска-Зоник з Ін-ту Східно-Центральної Європи Люблінського ун-ту (Польща). Вона зазначає, що Росія, як показують її дії в Україні, часто віддає перевагу силовим методам політики, хоча офіційно проголошує себе демократичною державою. Окрім традиційного економічного та військового тиску, вона широко використовує

антидипломатичні методи легітимізації своїх інтересів на пострадянських просторах, населених російськомовними. Яскравим прикладом цих методів є конференції міжнародних та регіональних організацій для вираження та формулювання своїх інтересів щодо захисту «співвітчизників» [32, р. 89]. Росія, звісно, позиціонує себе як захисниця російської діаспори, котра «жертвно» переносить антиросійську політику урядів країн Балтії. Але реалії насправді зовсім інші. На підставі результатів проекту Литовського центру соціальних досліджень у м. Вільнюсі Enri-East (2012 р.), який фінансувався Єврокомісією та самою Литвою, Вадим Смирнов підсумував [8], що росіяни, особливо в країнах Балтії, ототожнюють себе з Європою більше, ніж з історичною батьківщиною. Цей тренд збереже своє значення і в подальші роки. В дослідженнях Аммона Ческіна з Ун-ту Глазго (Велика Британія), вказується на фактор уявної «європейськості», яка відокремлює балтійських росіян від співвітчизників у самій Росії [16, р. 294-295]. На позицію російськомовних у країнах Балтії також впливають глобалізовані транс'європейські околиці ЄС [17]. Звідси випливає той висновок, що «захист» прав російськомовних мешканців країн Балтії дедалі більше перетворюється у постановочний фарс Кремля, оскільки самі «співвітчизники» у більшості асоціюють себе не зі Сходом, а з новою батьківщиною та західним світом.

Для досягнення поставленої мети російська пропаганда широко використовує аксіологічні постулати, на котрих ґрунтувалася радянська історична політика. В окремих випадках цілком годяться звинувачення «на злобу дня», наприклад, закиди у потуранні тероризмові. Гедимінас Віткус – професор ІМВПН ВУ у книзі «Дипломатична апорія: міжнародна перспектива щодо нормалізації відносин між Литвою та Росією» зазначає: «Російська влада продовжує постійно просувати свої кампанії проти Литви та інших прибалтійських держав у своїх ЗМІ, звинувачуючи їх у співробітництві з нацистами під час Другої світової війни, у підтримці чеченських терористів» [44, р. 69]. Експерти цілком свідомі того, що намагання встановити урівноважені стосунки, вигідні для обох країн, є якщо не наївними, то марними. Лаурінас Касчюнас та Лінас Кояла (Центр студій Східної Європи м. Вільнюс (ЦсСЄВ), нагадавши інцидент під час виведення російських військ, коли Москва відверто проігнорувала запропоновані Вільнюсом правила, зробили висновок: «Урок був двояким: з одного боку, успішні переговори з Росією практично неможливі, якщо в них не бере участі значний міжнародний учасник, такий як ЄС; і, з іншого боку, була розвіяна ілюзія, що відмова від «антиросійської» риторики та намагання встановити дружні відносини прямо і позитивно вплинули на найважливіші політичні рішення» [29, р. 141]. Слід віддати належне проникливості литовських політиків, дипломатів, експертів, котрі навіть за умов урівноваженого самопозиціонування Росії у світі протягом 1990-х рр. вибудовували свої судження за віктимними міркуваннями. Дослідниця політики безпеки Литви Гражина Міньотайте (Копенгагенський ін-т дослідження миру, Данія), правомірно відзначала, що зовнішньополітичний вектор країни був, швидше, «антисхідним», аніж прозахідним [36, р. 30].

Як на сьогоднішній день, литовська академічна та університетська наука вийшла на рівень серйозних узагальнень по одному з важливих, якщо не найважливішому питанню своєї східної політики в російському напрямі. Група досвідчених політологів та експертів запропонувала увазі колективну монографію «Російські сценарії розвитку: наслідки для Литви і регіональної безпеки», присвячену різним аспектам відносин з РФ, впливу на Литву та увесь балтійський регіон сценарних вирішень та ідеологічних схем російської політики тощо [23].

Чималий інтерес литовських політологів відводиться надзвичайно важливій проблеми енергетичної безпеки, що для країни з обмеженими ресурсами, котра закрила у 2009 р. єдиний об'єкт атомної енергетики постала з усією гостротою. Для її розв'язання мобілізуються численні державні засоби і ресурси, задіюється науковий

підхід, який прогнозує сценарії розвитку енергетичних систем. Тим часом у Литві, як зазначив фахівець Дослідницького центру енергетичної безпеки УВВК Дайнюс Геніс, має місце конфронтація між політиками та експертами з питань енергетики. Науковці публічно говорять про нехтування їх думками. Усе це призводить до нездатності досягти компромісу у формуванні дискурсу щодо енергетичної безпеки [20, р. 165-166]. Створилась парадоксальна ситуація, коли постійна щоденна актуалізація цієї проблеми у ЗМІ та політичному житті не супроводжувалися її глибоким академічним аналізом. Такий висновок зробила Сабіна Кармазінайте – дослідниця ІМВПН ВУ [28, р. 110]. Разом з тим, вона презентувала одну з перших узагальнюючих розвідок «Політика у сфері енергетики і пам'яті між балтійськими державами і Росією», захищену литовською дослідницею Агнією Грігас у якості докторської дисертації в Оксфордському ун-ті і в січні 2013 р. опубліковану.

Оригінальну точку зору, йдучи від соціологічних абстракцій, до конкретних проблем литовської енергетики, висловили професор ф-ту соціології УВВК Вільюс Леонавічус та Д. Геніс. Вони зосередилися на тому, що ризик розвитку енергетичної системи пов'язаний не лише з необхідністю забезпечення дешевою та чистою енергією, але й сама ця система містить ризики ядерної аварії, екологічної катастрофи тощо. Дослідники підсумовують: енергетична система Балтії є однією з найбільших і водночас найпроблемніших галузей економіки [33, р. 56]. Не можна не погодитись з тим, що затягання у «закритті» вузького місця в енергетичній безпеці Литви коштуватиме легітимності урядові та підвищить вразливість перед імовірним шантажем з боку російських постачальників. Г. Чеснакас у співавторстві з Гердою Якштайте – доцентом ф-ту політичних наук та дипломатії УВВК та Юстінасом Юозайтісом – молодшим фахівцем Дослідницького Центру енергетичної безпеки УВВК представили інноваційну методологію кількісної оцінки політичної вразливості безпеки енергопостачання країн Балтії. Застосування індексної методології показало, що ця вразливість є найвищою в Литві, значно нижчою в Латвії та найменшою в Естонії [15, р. 154]. З часу, коли ці автори опублікували свої статті сталися зміни. Окремі виклики знизили свої порогові значення. Збудовано термінал по прийому скрапленого спотового газу у Клайпеді. Але постали нові проблеми, пов'язані, зокрема, з нуклеарним енергетичним будівництвом у Білорусі.

Досвід реалізації енергетичної стратегії та «нетипових» енергетичних проектів в Естонії, Литві, Польщі та Україні представлений у публікації фахівців ІМВПН ВУ Томаса Янелюнаса та Агнії Тумкевич. Вони висловили здивування з приводу того, що хоча Україна дуже залежала на той час від постачань з Росії, вона все ще намагалася вирішити свої енергетичні проблеми типовими методами «як завжди» [25, р. 65, 88-89]. Варто лише вітати появу подібних тверезих поглядів на важливу для багатьох країн проблему енергетичної безпеки. Буквально через короткий час (стаття була видана в 2013 р. – В.Г.) вже в екстремальних умовах агресії з боку Росії урядові України, починаючи з 2014 р. довелося цю проблему розв'язувати. Це зайвий раз підтверджує цінність зарубіжного наукового досвіду, а також апробованих рецептів вирішення завдань постачань енергоносіїв та встановлення належного рівня безпеки у цій сфері.

Не можемо не згадати узагальнюючу монографію «Політика енергетичної залежності: Україна, Білорусь та Литва між вітчизняними олігархами та російським тиском» висококваліфікованого фахівця з питань енергетичної політики в країнах ЦСЄ Маргарити Мерседес Бальмаседи. В центрі уваги дослідниці, котра проходила постдокторські студії в Українському дослідницькому ін-ті Гарвардського ун-ту – роль Росії у торгівлі електроенергією та енергоносіями і її використання у якості інструменту політичного тиску на усьому просторі, котрий може цікавити Кремль як

сфера його інтересів. У випадку з Литвою Бальмаса помітила важливі особливості: енерготранзитна роль країни модерується для поставок російського газу до Калінінграда. Крім того, членство Литви в НАТО та ЄС з 2004 р. дало їй необхідну точку опори у відносинах з Росією, котрі, таким чином, перестали бути суто двосторонніми і перетворились у складову енергетичної політики і відносин ЄС з Росією. У той же час, як про це стверджує багато інших дослідників, саме по собі це не принесло Литві того ступеня енергетичної безпеки, на котру вона сподівалася [12, р. 209]. Але ж ніхто, окрім самої Литви не спроможний вирішити це завдання.

Абсолютно природним виглядає інтерес наукового загалу до ситуації в Білорусі, гармонійні та історично обумовлені взаємини з котрою, як з найближчою сусідкою є пріоритетними в зовнішній політиці Литви. Викладач кафедри політичних наук Європейського гуманітарного ун-ту у Вільнюсі Уладзімір Роуда стверджує, що авторитарний режим в Росії спонсорував автократії на пострадянському просторі, забезпечуючи їхню залежність від Москви. За правління О. Лукашенка світ став свідком постійної еволюції його режиму до гібридного авторитарно-султанічного типу (2006 р.) та майже класичного султанізму (2010 р.). Такі режими, як білоруський, робить висновок політолог, можуть бути змінені лише шляхом мобілізації публічного протесту знизу [41, р. 62]. Питання стабільності політичного режиму в Білорусі вивчає також викладач ІМВІН ВУ Лаурінас Йонавічюс, за спостереженням якого він залежить від балансу сил, що конкурують за владу в Росії. Лукашенко історично покладався на співпрацю з групами, пов'язаними з радянською ностальгією, етатистським світоглядом, а також від представників військово-промислового комплексу. Зміна балансу влади мінімізувала для О. Лукашенка можливості маніпулювати конкуренцією серед російських еліт [26, р. 81].

Академічний загал виявляє активність і в студіюванні більш нейтральних тем, пов'язаних з моделями ідентичності Литви й Білорусі. Особливо показовими вважаємо спільні литовсько-білоруські дискусійні платформи, на котрих наочно демонструються можливості знайдення формул компліментарності, не дивлячись на культурні відмінності. Один з таких спільних проєктів, у котрому брали участь УВБК, Білоруський державний ун-т (м. Мінськ), та Ун-т Св. Томаса (м. Сент-Поул, Мінесота, США) був реалізований у 2013 р. За словами керівника проєкту з литовського боку професора кафедри політології УВБК Регіни Ясюлевичене, дослідження показало, що процеси глобалізації, не зменшуючи важливості національної ідентичності, котра є одним із факторів консолідації суспільства. Висновки і узагальнення, вироблені під час дискусії, були названі «гарною передумовою для подальшого вивчення ролі національної самосвідомості у формуванні європейської ідентичності держави і порівняння литовської та білоруської національної ідентичності в контексті інтеграційних процесів» [34, р. 4]. Співголова проєкту професор Білоруського державного ун-ту Віктор Шадурський в унісон з литовськими партнерами, відзначав: «Не дивлячись на різні обставини (приналежність до різних мовних груп, історичні та культурні особливості, зовнішньополітичні орієнтації тощо) білоруський і литовський народи є між собою близькими і дружніми». Тому констатувалося, що спроби протиставити обидва народи, зіштовхнути їх національні інтереси заздалегідь обречені на поразку [34, р. 5-6].

Особливу увагу ми прагнемо відводити тим публікаціям литовських науковців, котрі зачіпають проблеми політики сусідства та реалізації програм «СхП». Вже згаданий керівник відділу політичного аналізу та досліджень ЦсСЄВ Л. Касчюнас та аналітик цього ж Центру Довіле Шукіте розглянули фактор російських євразійських ініціатив у спеціальному проєкті у 2012 р. Мета дослідження полягала в аналізі потенційного впливу Євразійського союзу на країни ЄС і простір «СхП» та наданні рекомендацій у цьому питанні. Робиться висновок, що інтеграційна модель

Євразійського союзу кидає виклик ініціативі «СхП» і ставить питання про те, чи слід визнавати Євразійський союз як легітимний регіональний блок [31, р. 63]. У контексті архітектури європейської безпеки вже опісля спалаху «української кризи» в 2014 р. Л. Касчюнас у співавторстві з Л. Коялою та та Вітаутасом Кершанскасасом (ЦсСЄВ) представив проект «СхП» як такий, котрий перебуває на перехресті геополітичного суперництва між двома конкуруючими зонами інтеграції: Євросоюзом та новоствореним Євразійським Союзом. Литовські науковці висловлюють припущення, що РФ може стати формальним гравцем з правом «вето» у відносинах між ЄС та «СхП», оскільки вона зможе контролювати геополітичний тренд країн «спільного сусідства» [30, р. 67-83]. Російське суспільствознавство зі свого боку виявляє зацікавленість у студіюванні політики східного сусідства ЄС, чому сприяли дві хвили розширення 2004 та 2007 рр. У Санкт-Петербурзькому ун-ті у 2011 р. була захищена дисертація Євгена Трещенкова по цій проблематиці. У ній стверджувалось, що європейська політика сусідства стала свого роду спробою ЄС систематизувати відносини з великою кількістю сусідніх держав [9].

Ще одна змістовну публікацію по цій проблемі представив Бруно Вандекастееле – фахівець Центру ЄС-студій Гентського ун-ту (Бельгія). Констатуючи, що проект «СхП» ще не досяг мети стабілізації «східного сусідства» ЄС, він стверджує, що це може навіть призвести до висновку, що партнерства більше не існує. Результати значно нижчі, ніж очікувалося, оскільки багато країн ЄС втратили інтерес до східних сусідів. Тим не менше, литовське головування в Раді ЄС у 2-ій пол. 2013 р. визначило «СхП» одним із ключових пріоритетів, спрямованих на активізацію відносин ЄС зі своїми східними сусідами. Дослідник зробив висновок, що глава литовської держави, усупереч існуючій традиції має вплив на зміцнення співробітництва між країнами ЄС та країнами «СхП» в конкретних випадках і при плануванні певних заходів [43, р. 37-66]. Ця публікація примітна тим, що західна наука підтверджує той відомий факт, що саме Литва є найактивнішим промоутером зближення України з ЄС.

Інтерес литовської дипломатії до України має стійку традицію. У 1995 р. МЗС Литви разом з ІМВПН ВУ заснували Центр студій європейської інтеграції. У листопаді 2007 р. філію Центру було урочисто відкрито у м. Львові за участю відомого політолога професора Раймундаса Лопати та Посла Литви в Україні Альгірдаса Кумжі. У рамках заходу була представлена збірка політологічних аналітичних статей «Quo vadis, Ukraine?» [40], а також проведено конференцію з тою ж назвою «Quo vadis, Україно? Досвід трансформації суспільств України та Литви». У виданні «Огляд Литовської зовнішньої політики» № 21 за 2008 р. на увагу заслуговує стаття тоді ще майбутнього керівника литовської дипломатії Лінаса Лінкявічюса «Політика сусідства ЄС по відношенню до України» [5], в якій автор аналізує зусилля Євросоюзу по укріпленню відносин з Україною, яка з її розмірами, населенням та геополітичним розташуванням є важливим елементом «європейської політики сусідства». Якраз саме 2008 р. під час саміту глав наших держав литовсько-українські відносини були визначені в якості стратегічного партнерства, заснованого на поважанні прав людини і верховенства права, європейських цінностей. Литва взяла на себе зобов'язання сприяти та підтримувати процес європейської і трансатлантичної інтеграції України. Науковий загал позначає нашу країну у якості стратегічного партнера Литви серед кількох інших, нарівні із США, Францією тощо. Заплановане на 2013 р. підписання Угоди про Асоціацію та Угоди про вільну торгівлю визнавалось рівнозначним оголошенню незалежності України. У довгостроковій перспективі успіх економічного розвитку і зміцнення демократії в Україні впливатиме і на її східного сусіда. Разом з тим, литовські науковці, попри все вважали можливості їхньої країни і у справі впливу на

позиції членів ЄС, і у можливості переконання політичного керівництва України обмеженими. Наголошувалось, що важіль євроінтеграційного повороту знаходиться в самій Україні [24, с. 41-42, 47-48]. Усвідомлення цієї простої істини повинно б зменшити ілюзії з приводу того, що для інтеграції з ЄС достатньо лише зробити відповідні декларації. Це тривалий і непростий процес адаптації юридичних норм, суспільних інституцій, економічних реформ, котрі доводили б серйозність намірів, а не медійний ефект декларацій.

Підбиваючи підсумок оцінці ступеня дослідженості зовнішньої політики Литви в сучасній динамічній міжнародно-політичній системі зазначимо, що литовська політологія, згідно традиції європейської науки, не обмежується пасивним моніторингом, а грає на випередження, аналізуючи тенденції, виклики і загрози світопорядку. При цьому виконуються як конкретні практичні проекти і завдання, так і теоретичні розробки. Серед тематичних зрізів, котрі знайшли в них достатньо повне висвітлення, відзначимо наступне:

- Євроінтеграційний курс Литви та окремі аспекти взаємозв'язків з ЄС, спільними європейськими програмами і проектами.
- Дуєтні стосунки Литва – Росія з презумпцією протидії потенційним загрозам, в тому числі й у питанні мобілізації потенціалу балтійських «співвітчизників». Окремим аспектом є аналіз російських зовнішньополітичних доктрин, котрі зачіпають інтереси країн Балтії.
- Серед конкретних проблем чи не найбільшою увагою користується енергетична безпека, котрій присвячена велика кількість різноаспектних публікацій, як вузького спрямування, так і узагальнюючих;
- Відноси́нам з Білоруссю та Україною присвячена доволі скромна кількість статей та інших досліджень, хоча офіційний Вільнюс зазвичай акцентує увагу і на особливому характері стосунків з Мінськом, і на підтримці руху України до Європи. Але задекларований інтерес литовської дипломатії до цих питань не супроводжується аналогічним інтересом наукового співтовариства до цієї проблематики.

В ряді публікацій навіть загострюється увага на тому, що між суспільно-політичним запитом та інституціями, уповноваженими в Литві приймати зовнішньополітичні рішення з одного боку та науковим співтовариством з іншого існує нераціональна відстань і слабка зацікавленість у взаємодії, що призводить до надмірної політизації питань, потребуючих раціонального наукового осмислення.

1. Аракелян Д.В. Зовнішня політика країн Балтії в контексті розширення ЄС та НАТО [Текст]: дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Київський національний ун-т ім. Т.Г. Шевченка / Аракелян Діана В'ячеславівна. – К., 2008. – 213 с.
2. Бжезинський Зб. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. Пер. з англ. Олена Фешовець [Текст] / Збігнєв Бжезинський. – Львів – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. – 236 с.
3. Богатуров А.Д., Аверков В.В. История международных отношений. 1945-2008: Учеб. пособие для студентов вузов [Текст] / Алексей Демосфенович Богатуров, Виктор Викторович Аверков. – М.: Аспект Пресс, 2010. – 520 с.
4. Божко С.О. Система безпеки і співробітництва в регіоні Балтійського моря в 1990-х роках – на початку ХХІ століття [Текст]: дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Київський національний ун-т ім. Т.Г. Шевченка / Божко Сергій Олександрович. – К., 2005. – 204 с.
5. Линкявичюс Л. Политика соседства Европейского Союза по отношению к Украине [Текст] / Линас Линкявичюс // Обзорение литовской внешней политики. – 2008. – № 21. – С.64-91.
6. Непроголошена імперія: Велике князівство Литовське з погляду порівняльно-історичної соціології імперій. Зенонас Норкус. Київ: Критика, 2016 [Електронний ресурс] // Критика. Міжнародний огляд книжок та ідей. – Режим доступу: <https://krytyka.com/ua/products/books/neproholoshena-imperiya-velyke-knyazivstvo-lytovske-z-pohlyadu-porivnyalno>. Назва з екрана.
7. Норкус З. Непроголошена імперія: Велике князівство Литовське з погляду порівняльно-історичної соціології імперій. Пер. з лит. Петро Білінський [Текст] / Зенонас Норкус. – К.: Критика, 2016. – 421 с.

8. Смирнов В. Российская «мягкая сила» в странах Балтии. (2012-05-02) [Электронный ресурс] / Вадим Смирнов. – Режим доступа: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=351#top. Название с экрана.
9. Трещенков Е.Ю. Эволюции политики соседства Европейского Союза в отношении Беларуси, Молдовы и Украины (2003-2010 гг.) [Электронный ресурс]. Автореферат дис. ...канд. ист. наук 07.00.15. – Санкт-Петербург, 2011 / Евгений Юрьевич Трещенков. – Режим доступ: <http://cheloveknauka.com/evolyutsiya-politiki-sosedstva-evropeyskogo-soyuza-v-otnoshenii-belarusi-moldovy-i-ukrainy#ixzz5I41vuP8u>. Название с экрана.
10. Туряниця І.А. Українсько-литовські взаємини у політичній та гуманітарній сферах (1991-2011 рр.) [Текст]: дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ужгородський національний ун-т / Туряниця Інна Анатоліївна. – Ужгород, 2012. – 247 с.
11. Antonovič M. To what extent has Russia's foreign policy since 2000 been influenced by eurasianism? [Text] / Marijuš Antonovič // Lithuanian Foreign Policy Review. – 2013. – Vol. 30. – P. 11-41.
12. Balmaceda M.M. The Politics of energy Dependency Ukraine, Belarus, and Lithuania between Domestic oligarchs and russian Pressure (Studies in Comparative Political Economy and Public Policy. Vol. 40) [Text] / Margarita Mercedes Balmaceda. – Toronto-Buffalo-London: University of Toronto Press, 2013. – XIV, 445 p.
13. Buzan B., Wæver O. Regions and Powers: The Structure of International Security [Text] / Barry Buzan , Ole Wæver. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 564 p.
14. Česnakas G. Amžinasis Rusijos nepažinimas ir Lietuvos tarptautinių santykių tyrimų refleksijos [Text] / Giedrius Česnakas // Politologija. – 2017. – № 1 (85). – P. 175-183.
15. Česnakas G., Jakštaitė G., Juozaitis J. Assessment of political vulnerabilities on security of energy supply in the Baltic states [Text] / Giedrius Česnakas, Gerda Jakštaitė, Justinas Juozaitis // Baltic journal of law & politics. – 2016. – Vol. 9, № 1, – P. 153-182.
16. Cheskin A. Exploring Russian speaking identity from below: The case of Latvia [Text] / Ammon Cheskin // Journal of Baltic Studies. – 2013. – № 4(43). – P. 283-312.
17. Cheskin A. Identity and Integration of Russian Speakers in the Baltic States: A Framework for Analysis [Electronic resource] / Ammon Cheskin // Ethnopolitics. – 2015. – № 1(14). – P. 72-93. – Mode of access: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17449057.2014.933051#>. U8EwofldWSO. Title from the screen.
18. Denisenko V. Baltijos šalių vaizdinys rusijos internetinėje žiniasklaidoje: konfliktinio naratyvo aspektai [Text] / Viktor Denisenko // Agora. Politinių komunikacijų studijos. – 2013. – № 2. – P. 104-117.
19. Fabrykant M. Reviews Zenonas Norkus, On Baltic Slovenia and Adriatic Lithuania [Text] / Marharyta Fabrykant // Baltic journal of political science. – 2014. – December, № 3. – P. 149-152.
20. Genys D. The role of scientists in Lithuanian energy security iscourse formation [Text] / Dainius Genys // Baltic journal of law & politics. – 2013. – Vol. 6, № 1, – P. 163-180.
21. Gineikytė V. «Tiltas tarp Lietuvos ir Lenkijos»: tautinės bendruomenės suvokimą keičianti išrasta tradicija? (Socialinių teorijų įvadas) [Text] / Vaida Gineikytė // Geriausių rašto darbų almanachas. 2011-2012. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2013. P. 66-71.
22. Inokaityte-Šmagariene S. Europos integracijos idėjos Lietuvos Respublikos prezidentų, metiniuose pranešimuose 1993–2013 m. [Text] / Solveiga Inokaityte-Šmagariene // Agora. Politinių komunikacijų studijos. – 2015. – № 3. – P. 92-112.
23. Ivanauskas V., Janeliūnas T., Jasutis G. etc. Rusijos raidos scenarijai: implikacijos Lietuvos ir regiono saugumui [Text] / Vilis Ivanauskas Tomas Janeliūnas, Gražvydas Jasutis- – Vilnius: Aukso žuvys, 2016- – 319 p.
24. Jakštaitė G., Česnakas G., Karpavičiūtė I. etc. Lietuva globalioje erdvėje. Metinė apžvalga 2013–2014 m. [Text] / Gerda Jakštaitė, Giedrius Česnakas, Ieva Karpavičiūtė etc. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas; Vilnius: Versus aureus, 2014. – 72 p.
25. Janeliūnas T., Tumkevič A. Securitization of the energy sectors in Estonia, Lithuania, Poland and Ukraine: motives and extraordinary measures [Text] / Tomas Janeliūnas, Agnija Tumkevič // Lithuanian Foreign Policy Review. – 2013. – Vol. 30. – P. 65-90.
26. Jonavičius L. From Russia with love: internal balance of power in Russia and the survival of Lukashenko's regime [Text] / Laurynas Jonavičius // Lithuanian Foreign Policy Review. – 2013. – Vol. 29. – P. 81-111.
27. Jurkynas M. Trajectories of Regional Identities in Lithuania, Latvia and Estonia [Text] / Mindaugas Jurkynas // Lithuanian Political Science Yearbook. 2005. – Vilnius: Institute of International Relations and Political Science Vilnius University, 2006. – P. 224-254.
28. Karmazinaitė S. Review: Agnia Grigas, The politics of energy and memory between the Baltic states and Russia [Text] / Sabina Karmazinaitė // Baltic journal of political science. – 2013. – December, № 2. – P. 110-113.

29. Kasčiūnas L., Kojala L. EU policy towards Russia: will we fill the strategic vacuum? [Text] / Laurynas Kasčiūnas, Linas Kojala // *Lithuanian Foreign Policy Review*. – 2013. – Vol. 30. – P. 133-142.
30. Kasčiūnas L., Kojala L. Keršanskas V. The future of the EU's Eastern partnership: Russia as an informal veto player [Text] / Laurynas Kasčiūnas, Linas Kojala, Vytautas Keršanskas // *Lithuanian Foreign Policy Review*. – 2014. – Vol. 31. – P. 67-82.
31. Kasčiūnas L., Šukytė D. Creation of the Eurasian union and its implications for the European neighbourhood policy [Text] / Laurynas Kasčiūnas, Dovilė Šukytė // *Lithuanian Foreign Policy Review*. – 2013. – Vol. 29. – P. 63-79.
32. Kuczyńska-Zonik A. Antidiplomacy in Russia's policies regarding russian-speakers in the Baltic states [Text] / Aleksandra Kuczyńska-Zonik // *Baltic journal of political science*. – 2016. – December, № 5. – P. 89-104.
33. Leonavičius V., Genys D. The transformation of energy risk in the Baltic states [Text] / Vylius Leonavičius, Dainius Genys // *Baltic journal of law & politics*. – 2014. – Vol. 6, № 1. – P. 49-69.
34. Lithuanian and Belarusian National Identity in the Context of European Integration [Text] / Collective monograph. Ed. Steven M. Hoffman, Renee Buhr. – Kaunas: Vytautas Magnus University, 2013. – 216 p.
35. Martišius M. (Ne)akivaizdus karas: nagrinėjant informacinį karą [Text] / Mantas Martišius. – Vilnius : Versus aureus, 2010. – 376 s.
36. Miniotaite G. The security policy of Lithuania and the «integration dilemma» [Electronic resource] / Gražina Miniotaite. – Vilnius: Lithuanian Institute of Philosophy and Sociology, 1999. – 30 p. – Mode of access: <https://www.nato.int/acad/fellow/97-99/miniotaite.pdf>. Title from the screen.
37. Novikova I. Imagining Each Other in the Baltic: «Europe», «Russia», and «Russians in New Abroad» in the 1990s-2000s. Abstract. – P. 1-3 [Electronic resource] / Irina Novikova // Summary of a paper presented at Eastern European Day 2008, «The Baltic States in the 21st Century – Democracy, Integration and Identities», University of Fribourg, 30 May 2008. – Mode of access: <https://www.unifr.ch/iicee/assets/files/referees%20abstracts.pdf>. Title from the screen.
38. Ozoliņa Ž. Sharing Experience of the First Years of EU Membership: Opportunities and Challenges. Abstract. – P. 1-3 [Electronic resource] / Žaneta Ozoliņa // Summary of a paper presented at Eastern European Day 2008, «The Baltic States in the 21st Century – Democracy, Integration and Identities», University of Fribourg, 30 May 2008. – Mode of access: <https://www.unifr.ch/iicee/assets/files/referees%20abstracts.pdf>. Title from the screen.
39. Pastore G. Small new member states in the EU foreign policy: toward «small state smart strategy»? [Text] / Gunta Pastore // *Baltic journal of political science*. – 2013. – December, № 2. – P. 67-84.
40. Quo vadis, Ukraine? European Integration Studies Centre (Lithuania) [Text] / Published by «Multi-M» Ltd. – Lviv, 2007. – 58 p.
41. Rouda U. Belarus: transformation from authoritarianism towards sultanism [Text] / Uladzimir Rouda // *Baltic journal of political science*. – 2012. – December, № 1. – P. 62-76.
42. Solska M. Citizenship, Collective Identity and the International Impact on Integration Policy in Estonia, Latvia and Lithuania [Text] / Magdalena Solska // *Europe-Asia Studies*. – 2011 – 63 (6). – P. 1089-1108.
43. Vandecasteele B. Influence of the Lithuanian Presidency of the EU Council on EU Relations with Countries of the Eastern Partnership [Text] / Bruno Vandecasteele // *Lithuanian Foreign Policy Review*. – 2014. – Vol. 31. – P. 37-66.
44. Vitkus G. Diplomatinė aporija: tarptautinė Lietuvos ir Rusijos santykių normalizacijos perspektyva [Text] / Gediminas Vitkus. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006. – 213 p.

References

1. Arakelyan D.V. Zovnishnya politika krayin Baltiyi v konteksti rozshirennya ES ta NATO [Tekst]: dis. ... kand. polit. nauk : 23.00.04 / Kiyivskiy natsionalniy un-t im. T.G. Shevchenka / Arakelyan Diana V'yacheslavivna. – K., 2008. – 213 s.
2. Bzhezinskiy Zb. Velika shahivnitsya. Amerikanska pershist ta yiyi strategichni imperativi. Per. z angl. Olena Feshovets [Tekst] / Zbigneve Bzhezinskiy. – Lviv – Ivano-Frankivsk: Lileya-NV, 2000. – 236 s.
3. Bogaturov A.D., Averkov V.V. Istoriya mezhdunarodnyih otnosheniy. 1945-2008: Ucheb. posobie dlya studentov vuzov [Tekst] / Aleksey Demosfenovich Bogaturov, Viktor Viktorovich Averkov. – M.: Aspekt Press, 2010. – 520 s.
4. Bozhko S.O. Sistema bezpeki i spivrobitnitstva v regioni Baltiyskogo morya v 1990-h rokah – na pochatku XXI stolittya [Tekst]: dis. ... kand. polit. nauk : 23.00.04 / Kiyivskiy natsionalniy un-t im. T.G. Shevchenka / Bozhko Sergiy Oleksandrovich. – K., 2005. – 204 s.
5. Linkyavichyus L. Politika sosedstva Evropeyskogo Soyuzo po otnosheniyu k Ukraine [Tekst] / Linas Linkyavichyus // *Obozrenie litovskoy vneshney politiki*. – 2008. – # 21. – S.64-91.
6. Neprogoloshena Imperiya: Velike knyazivstvo Litovske z poglyadu porivnyalno-istorichnoyi sotsiologiyi Imperiy. Zenonas Norkus. Kiyiv: Kritika, 2016 [Elektronniy resurs] // Kritika. Mizhnarodniy oglyad

- knizhok ta idey. – Rezhim dostupu: <https://krytyka.com/ua/products/books/neproholoshena-imperiya-velyke-knyazivstvo-lytovske-z-pohlyadu-porivnyalno>. Nazva z ekrana.
7. Norkus Z. Neproholoshena imperiya: Velike knyazivstvo Litovske z poglyadu porivnyalno-istorichnoyi sotsiologiyi imperiy. Per. z lit. Petro Bilinskiy [Tekst] / Zenonas Norkus. – K.: Kritika, 2016. – 421 s.
 8. Smirnov V. Rossiyskaya «myagkaya sila» v stranah Baltii. (2012-05-02) [Elektronnyy resurs] / Vadim Smirnov. – Rezhim dostupa: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=351#top. Nazvanie s ekrana.
 9. Treschenkov E.Yu. Evolyutsii politiki sosedstva Evropeyskogo Soyuza v otnoshenii Belarusi, Moldovy i Ukrainyi (2003-2010 gg.) [Elektronnyy resurs]. Avtoreferat dis. ...kand. ist. nauk 07.00.15.– Sankt-Peterburg, 2011 / Evgeniy Yurevich Treschenkov. – Rezhim dostupf: <http://cheloveknauka.com/evolyutsiya-politiki-sosedstva-evropeyskogo-soyuza-v-otnoshenii-belarusi-moldovy-i-ukrainy#ixzz5I41vuP8u>. Nazvanie s ekrana.
 10. Turyanitsya I.A. Ukrayinsko-litovski vzaemini u politichniy ta gumanitarniy sferah (1991-2011 rr.) [Tekst]: dis. ... kand. ist. nauk : 07.00.01 / Uzhgorodskiy natsionalniy un-t / Turyanitsya Inna Anatoliyivna. – Uzhgorod, 2012. – 247 s.
 11. Antonovič M. To what extent has Russia's foreign policy since 2000 been influenced by eurasianism? [Text] / Marijuš Antonovič // Lithuanian Foreign Policy Review. – 2013. – Vol. 30. – P. 11-41.
 12. Balmaceda M.M. The Politics of energy Dependency Ukraine, Belarus, and Lithuania between Domestic oligarchs and russian Pressure (Studies in Comparative Political Economy and Public Policy. Vol. 40) [Text] / Margarita Mercedes Balmaceda. – Toronto-Buffalo-London: University of Toronto Press, 2013. – XIV, 445 p.
 13. Buzan B., Wæver O. Regions and Powers: The Structure of International Security [Text] / Barry Buzan , Ole Wæver. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 564 p.
 14. Česnakas G. Amžinasis Rusijos nepažinimas ir Lietuvos tarptautinių santykių tyrimų refleksijos [Text] / Giedrius Česnakas // Politologija. – 2017. – № 1 (85). – P. 175-183.
 15. Česnakas G., Jakštaitė G., Juozaitis J. Assessment of political vulnerabilities on security of energy supply in the Baltic states [Text] / Giedrius Česnakas, Gerda Jakštaitė, Justinas Juozaitis // Baltic journal of law & politics. – 2016. – Vol. 9, № 1, – P. 153-182.
 16. Cheskin A. Exploring Russian speaking identity from below: The case of Latvia [Text] / Ammon Cheskin // Journal of Baltic Studies. – 2013. – № 4(43). – P. 283-312.
 17. Cheskin A. Identity and Integration of Russian Speakers in the Baltic States: A Framework for Analysis [Electronic resource] / Ammon Cheskin // Ethnopolitics. – 2015. – № 1(14). – P. 72-93. – Mode of access: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17449057.2014.933051#>. U8EwofldWSo. Title from the screen.
 18. Denisenko V. Baltijos šalių vaizdinys rusijos internetinėje žiniasklaidoje: konfliktinio naratyvo aspektai [Text] / Viktor Denisenko // Agora. Politinių komunikacijų studijos. – 2013. – № 2. – P. 104-117.
 19. Fabrykant M. Reviews Zenonas Norkus, On Baltic Slovenia and Adriatic Lithuania [Text] / Marharyta Fabrykant // Baltic journal of political science. – 2014. – December, № 3. – P. 149-152.
 20. Genys D. The role of scientists in Lithuanian energy security iscourse formation [Text] / Dainius Genys // Baltic journal of law & politics. – 2013. – Vol. 6, № 1, – P. 163-180.
 21. Gineikytė V. «Tiltas tarp Lietuvos ir Lenkijos»: tautinės bendruomenės suvokimą keičianti išrasta tradicija? (Socialinių teorijų įvadas) [Text] / Vaida Gineikytė // Geriausių rašto darbų almanachas. 2011-2012. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2013. P. 66-71.
 22. Inokaityte-Šmagariene S. Europos integracijos idėjos Lietuvos Respublikos prezidentų metiniuose pranešimuose 1993–2013 m. [Text] / Solveiga Inokaityte-Šmagariene // Agora. Politinių komunikacijų studijos. – 2015. – № 3. – P. 92-112.
 23. Ivanauskas V., Janeliūnas T., Jasutis G. etc. Rusijos raidos scenarijai: implikacijos Lietuvos ir regiono saugumui [Text] / Vilius Ivanauskas Tomas Janeliūnas, Gražvydas Jasutis- – Vilnius: Aukso žuvys, 2016– – 319 p.
 24. Jakštaitė G., Česnakas G., Karpavičiūtė I. etc. Lietuva globalioje erdvėje. Metinė apžvalga 2013–2014 m. [Text] / Gerda Jakštaitė, Giedrius Česnakas, Ieva Karpavičiūtė etc. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas; Vilnius: Versus aureus, 2014. – 72 p.
 25. Janeliūnas T., Tumkevič A. Securitization of the energy sectors in Estonia, Lithuania, Poland and Ukraine: motives and extraordinary measures [Text] / Tomas Janeliūnas, Agnija Tumkevič // Lithuanian Foreign Policy Review. – 2013. – Vol. 30. – P. 65-90.
 26. Jonavičius L. From Russia with love: internal balance of power in Russia and the survival of Lukashenko's regime [Text] / Laurynas Jonavičius // Lithuanian Foreign Policy Review. – 2013. – Vol. 29. – P. 81-111.
 27. Jurkynas M. Trajectories of Regional Identities in Lithuania, Latvia and Estonia [Text] / Mindaugas Jurkynas // Lithuanian Political Science Yearbook. 2005. – Vilnius: Institute of International Relations and Political Science Vilnius University, 2006. – P. 224-254.

28. Karmazinaitė S. Review: Agnia Grigas, The politics of energy and memory between the Baltic states and Russia [Text] / Sabina Karmazinaitė // Baltic journal of political science. – 2013. – December, № 2. – P. 110-113.
29. Kasčiūnas L., Kojala L. EU policy towards Russia: will we fill the strategic vacuum? [Text] / Laurynas Kasčiūnas, Linas Kojala // Lithuanian Foreign Policy Review. – 2013. – Vol. 30. – P. 133-142.
30. Kasčiūnas L., Kojala L. Keršanskas V. The future of the EU's Eastern partnership: Russia as an informal veto player [Text] / Laurynas Kasčiūnas, Linas Kojala, Vytautas Keršanskas // Lithuanian Foreign Policy Review. – 2014. – Vol. 31. – P. 67-82.
31. Kasčiūnas L., Šukytė D. Creation of the Eurasian union and its implications for the European neighbourhood policy [Text] / Laurynas Kasčiūnas, Dovilė Šukytė // Lithuanian Foreign Policy Review. – 2013. – Vol. 29. – P. 63-79.
32. Kuczyńska-Zonik A. Antidiplomacy in Russia's policies regarding russian-speakers in the Baltic states [Text] / Aleksandra Kuczyńska-Zonik // Baltic journal of political science. – 2016. – December, № 5. – P. 89-104.
33. Leonavičius V., Genys D. The transformation of energy risk in the Baltic states [Text] / Vylius Leonavičius, Dainius Genys // Baltic journal of law & politics. – 2014. – Vol. 6, № 1. – P. 49-69.
34. Lithuanian and Belarusian National Identity in the Context of European Integration [Text] / Collective monograph. Ed. Steven M. Hoffman, Renee Buhr. – Kaunas: Vytautas Magnus University, 2013. – 216 p.
35. Martišius M. (Ne)akivaizdus karas: nagrinėjant informacinį karą [Text] / Mantas Martišius. – Vilnius : Versus aureus, 2010. – 376 s.
36. Miniotaite G. The security policy of Lithuania and the «integration dilemma» [Electronic resource] / Gražina Miniotaite. – Vilnius: Lithuanian Institute of Philosophy and Sociology, 1999. – 30 p. – Mode of access: <https://www.nato.int/acad/fellow/97-99/miniotaite.pdf>. Title from the screen.
37. Novikova I. Imagining Each Other in the Baltic: «Europe», «Russia», and «Russians in New Abroad» in the 1990s-2000s. Abstract. – P. 1-3 [Electronic resource] / Irina Novikova // Summary of a paper presented at Eastern European Day 2008, «The Baltic States in the 21st Century – Democracy, Integration and Identities», University of Fribourg, 30 May 2008. – Mode of access: <https://www.unifr.ch/iicee/assets/files/referees%20abstracts.pdf>. Title from the screen.
38. Ozoliņa Ž. Sharing Experience of the First Years of EU Membership: Opportunities and Challenges. Abstract. – P. 1-3 [Electronic resource] / Žaneta Ozoliņa // Summary of a paper presented at Eastern European Day 2008, «The Baltic States in the 21st Century – Democracy, Integration and Identities», University of Fribourg, 30 May 2008. – Mode of access: <https://www.unifr.ch/iicee/assets/files/referees%20abstracts.pdf>. Title from the screen.
39. Pastore G. Small new member states in the EU foreign policy: toward «small state smart strategy»? [Text] / Gunta Pastore // Baltic journal of political science. – 2013. – December, № 2. – P. 67-84.
40. Quo vadis, Ukraine? European Integration Studies Centre (Lithuania) [Text] / Published by «Multi-M» Ltd. – Lviv, 2007. – 58 p.
41. Rouda U. Belarus: transformation from authoritarianism towards sultanism [Text] / Uladzimir Rouda // Baltic journal of political science. – 2012. – December, № 1. – P. 62-76.
42. Solska M. Citizenship, Collective Identity and the International Impact on Integration Policy in Estonia, Latvia and Lithuania [Text] / Magdalena Solska // Europe-Asia Studies. – 2011 – 63 (6). – P. 1089-1108.
43. Vandecasteele B. Influence of the Lithuanian Presidency of the EU Council on EU Relations with Countries of the Eastern Partnership [Text] / Bruno Vandecasteele // Lithuanian Foreign Policy Review. – 2014. – Vol. 31. – P. 37-66.
44. Vitkus G. Diplomatinė aporija: tarptautinė Lietuvos ir Rusijos santykių normalizacijos perspektyva [Text] / Gediminas Vitkus. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006. – 213 p.

The article highlights the current state of study of the actual problems of Lithuania's foreign policy in Lithuanian and foreign political science. The subject of consideration is, first of all, the specialized journals of recent years with publications on this subject. Most fully covered: Lithuania's European integration course and some aspects of interconnections with the EU, joint European programs and projects; the influence of the "Russian factor"; methodology and means of implementing foreign policy. Among the specific problems, the greatest attention is paid to energy security, which deals with a large number of multi-dimensional publications, both narrow-minded and generalizing. Relations with Belarus and Ukraine are devoted to a modest amount of articles and other studies, although the official Vilnius emphasizes the special nature of relations with Minsk and the support of the movement of Ukraine to Europe. But the conclusion is that in the media this direction of foreign policy is being used by much more attention of experts and journalists.

Key words: foreign policy of Lithuania, political science, scientific periodicals, energy security, Lithuanian-Belarusian relations, Lithuanian-Ukrainian relations, foreign policy of the Russian Federation.